

มาลัยในวัฒนธรรมไทย

โดย

อาจารย์ขจร อิศราสุชีพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศักรินทร์ หงส์รัตนาวรกิจ

ความหมาย

มาลัย คือ การนำดอกไม้ กลีบดอกไม้ หรือ ใบไม้ มาร้อยเรียงเข้าด้วยกันโดยใช้เข็มมาลัยแล้วรูดลงสู่ท้าย ผูกเป็นพวงในลักษณะต่าง ๆ หรืออาจร้อยด้วยลวด ก้านมะพร้าว

จุดประสงค์เพื่อความสวยงามและใช้ในโอกาสต่าง ๆ เช่น การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การแสดงความเคารพ หรือเป็นเครื่องประดับตกแต่งสถานที่

ส่วนประกอบของมาลัย

ตัวมาลัย คือ ส่วนที่อยู่ตรงกลางมาลัย พวงมาลัย ได้แก่ มาลัยกลม มาลัยแบนสองหน้า มาลัยสามเหลี่ยม มาลัยตุ้ม มาลัยตัวหนอน มาลัยลูกโซ่ เป็นต้น

อุบะ คือ การนำดอกไม้มาร้อยเป็นเส้นหรือสายประกอบด้วยดอก ตุ่ม กลีบเลี้ยง ดอกสวม อุบะ อุบะที่นิยมนำมาใช้กับมาลัยได้แก่ อุบะพู่ อุบะแขกหรือพวงเต่าร้าง อุบะไทยธรรมดา อุบะไทยทรงเครื่อง เป็นต้น

รัดข้อ คือ ใช้ผูกรัดรอยต่อระหว่างตัวมาลัยกับอุบะ ได้แก่ มาลัย ชีกห้าหลัก มาลัยชีกเจ็ดหลักแบบมีลาย มาลัยชีกเก้าหลักแบบมีลาย มาลัยแบน เป็นต้น

ริบบิ้นหรือโบ คือ ส่วนประกอบที่ใช้ผูกติดกับมาลัยโดยเฉพาะ มาลัยชำร่วย เพื่อเพิ่มความสวยงามและความสะดวกในการคล้องคอ หรือถือ

ประเภทของงานมาลัย แบ่งตามลักษณะการใช้งาน

มาลัยชายเดี่ยว หมายถึง มาลัยที่มีลักษณะเป็นพวงกลม มีอุบะห้อยเป็นชายมาลัยเพียงพวงเดียว มีชื่อเรียกต่างๆ กัน คือ มาลัยมือ มาลัยคล้องแขน มาลัยข้อพระกร

ประเภทของงานมาลัย แบ่งตามลักษณะการใช้งาน

มาลัยสองชาย หมายถึง มาลัย 2 เส้น ผูกต่อด้วยริบบิ้นหรือโบ ห้อยอุบะข้างละพวง สำหรับตัวมาลัยอาจร้อยหลายลักษณะ เช่น มาลัยตัวหนอน มาลัยแบน 2 หน้า มาลัยกลม มาลัยสามเหลี่ยม มาลัยโซ่ มีชื่อเรียกต่างๆ กัน คือ มาลัยคล้องคอ มาลัยบ่าวสาว

ประเภทของงานมาลัย แบ่งตามลักษณะการใช้งาน

มาลัยชำร่วย หมายถึง มาลัยขนาดเล็กๆ มีลักษณะการร้อยและการแต่งตัวหลายลักษณะ เช่น มาลัยตุ้ม มาลัยตัวสัตว์ มาลัยแบน มาลัยผ้าเช็ดหน้า ขนาดของมาลัยชำร่วย ตัวมาลัยควรมีความ ยาวประมาณ 3-5 นิ้ว

1. การสอนทฤษฎีเนื้อหาของวิชามาลัย ประกอบด้วย ความสำคัญของมาลัยดอกไม้สดในวัฒนธรรมไทย ประเภทของดอกไม้ที่ใช้ในมาลัย การเลือกดอกไม้การดูแลรักษา การเลือกใช้วัสดุ ลวดลายมาลัยเทคนิคการร้อยมาลัยดอกไม้

2. การสอนทักษะพื้นฐาน การเรียนการสอนเริ่มต้นจากการฝึกทักษะพื้นฐาน เช่น การเลือกดอกไม้ที่เหมาะสม การเตรียมวัสดุ และการใช้อุปกรณ์ให้ถูกต้อง การร้อยมาลัย การประกอบพวงมาลัย

3. การฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง การเรียนการสอนมาลัยจะไม่หยุดอยู่แค่การฝึกพื้นฐาน แต่จะมีการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง โดยมีการสอนให้ผู้เรียนรู้จักการสร้างสรรค์และออกแบบรูปแบบมาลัยใหม่ ๆ

วัสดุอุปกรณ์การร้อยมาลัย

1. ดอกไม้ ได้แก่ ดอกกุหลาบ ดอกมะลิ ดอกเฟื่องฟ้า ดอกบานบุรี ดอกกล้วยไม้ ดอกพกากรอง(ดอกตูม) ดอกกะเม็ง ดอกพุด ดอกพุดธชาติ ดอกเขี้ยวกระแต ดอกหางนกยูง (ดอกตูม) ดอกหญ้า ดอกพังกวย ดอกเล็บมือนาง ดอกมากาเรีต(ดอกตูม) ดอกเบญจมาศน้ำ(ดอกตูม) ดอกบานไม่รู้โรย ดอกประทัด ดอกพิกุล ดอกดอกกรัก

2. ใบไม้ ได้แก่ ใบกระป๋อง ใบแก้ว ใบมะยม ใบพังกวย ใบจามจุรี ใบดอนหญ้าขาว ใบดอนหญ้าแดง ใบหมากผู้หมากเมีย ใบชบา ใบโกสน

3. อุปกรณ์ ได้แก่ เข็มมาลัย เข็มสั้น กระดาษทราย มีดเล็ก กรรไกร คีม กะละมัง ถาด น้ำมันวาสลิน ที่ฉีดน้ำ ผ้าขาวบาง

การเตรียม ดอกไม้ กลีบดอกไม้ ใบไม้

1. การตัดกลีบดอกไม้ ใบไม้ เช่น ดอกเฟื่องฟ้า ดอกบานบุรี ใบกระป๋อง ใบแก้ว ใบมะยม ใบชบา โดยตัดกลีบให้มีขนาดเท่า ๆ กัน ส่วนดอกพังพวย ดอกเข็ม ตัดกลีบดอกให้มีขนาดเล็กลง เป็นต้น
2. การมัดกลีบดอกก่อนร้อย ได้แก่ การมัดรวบกลีบดอกเล็บมือนาง เป็นต้น
3. การสอดดอกก่อนร้อย ได้แก่ การสอดดอกพุดในดอกขจร การสอดดอกเข็มตูมในดอกประทัดจีน เป็นต้น
4. การปลิดกลีบดอก เช่น การปลิดดอกกุหลาบจากช่อ การปลิดกลีบนอกของดอก พุดพิชญาออกคงเหลือเกสรตรงกลางสีเหลืองมีฝอยเกสรสีขาวล้อมรอบ เป็นต้น
5. การห่อดอกไม้ ได้แก่ การห่อดอกพุดด้วยผ้าโปร่ง การห่อดอกพุดด้วยกลีบดอกเฟื่องฟ้า เป็นต้น

วิธีการปักกลีบดอกไม้ใบไม้

การปักทบครึ่ง เป็นการปักทบตามยาวของกลีบแค่ครึ่งเดียวเหมาะกับกลีบดอกไม้ใบไม้ที่เล็กหรือแคบหรือกลีบดอกไม้ใบไม้ที่แข็งกรอบแตกง่าย

การปักสองข้าง เป็นการปักทบครึ่งตามยาวของกลีบแล้วทบกليبออกมาทั้งสองข้าง

การปักแบบม้วน เป็นการม้วนให้เป็นหลอดกลม ๆ กลีบดอกไม้ใบไม้ควรมีความกว้างและยาวเพียงพอ

คุณค่าด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

การร้อยมาลัยไทย สะท้อนถึงองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่สั่งสมมายาวนานและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบ ลวดลาย วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการร้อยที่ประณีตงดงาม คนไทยนิยมใช้ดอกไม้เป็นพุทธบูชา เพราะเชื่อว่าของหอมและของสวยงามเหมาะแก่การสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การร้อยมาลัยจึงไม่เพียงแต่เป็นศิลปะที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น แต่ยังสะท้อนถึงจิตใจที่อ่อนโยน

ด้านความงาม

มาลัยเป็นงานศิลปะที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทย โดยการร้อยมาลัยต้องใช้สมาธิ ความประณีต และทักษะฝีมือที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ การทำงานนี้ช่วยให้ผู้ร้อยมีจิตใจดี เยือกเย็น และไม่ฟุ้งซ่าน หรือเครียด

ด้านคุณค่าเศรษฐกิจ

มาลัยเป็นงานวัฒนธรรมที่ช่วยสร้างรายได้และเป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผู้ที่มีความสามารถในการร้อยมาลัยสามารถนำไปประกอบอาชีพหลักหรือเสริมได้ เช่น การเปิดโรงเรียนสอนร้อยมาลัย หรือการจำหน่ายงานมาลัย รายได้จากการประกอบอาชีพนี้ขึ้นอยู่กับความมานะ อดทน และการสร้างสรรค์ผลงานที่ประณีต เพื่อให้ตรงใจผู้รับบริการ

การอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปะการร้อยมาลัย

การแข่งขันทักษะวิชาการ งานมหกรรมการจัดการศึกษาท้องถิ่น ระดับประเทศ

มาลัยในพิธีกรรมและประเพณีไทย

มาลัยกับศิลปะและวัฒนธรรมร่วมสมัย

